

Rudolf Brajčić:

POČETAK BOLJEGA SVIJETA

Od 6—14. kolovoza u Zagrebu su se održavali VI međunarodni mariološki i XIII marijanski kongres sa zaključkom 15. kolovoza u svetištu Majke Božje Bistričke. Okupilo se oko 200 učenjaka i grupe vjernika iz raznih krajeva katoličkog svijeta te ogromno mnoštvo hodočasnika iz naše zemlje. Lozinka obaju kongresa bila je: *Maria mundi melioris origo* — Marija početak boljega svijeta. Ta nam lozinka najbolje pokazuje za čim su kongresi išli i što su htjeli ostvariti.

Kršćanstvo zna za više početaka opće svemirske, svjetske i povijesne vrijednosti.

Ono najprije vjeruje u vremenski početak svemira postavljen stvaralačkom Božjom snagom, koja je izvela u opstojnost tvar i njezin porijeklo. Tim je početkom započeo svemirski razvoj stvari, probila se u vrijeme rijeka tvornih pojava, uvjetovana unutarnjim snagama, sputanim u stvarne okvire pa stoga sa strogo određenim razvojnim tijekom. Postavljen na putanje prirodnih zakona, taj je razvoj bio u nemogućnosti da sam sobom i unutarnjim snagama stvari prevlada prirodnu nužnost i njoj se otme te da krene slobodno zacrtanim putovima.

Pojavom čovjeka vidljivi, tvorni svijet dobio je dinamičku točku okupljanja svojih energija s mogućnošću da se oslobođen spleta nužnih određenosti popne na višu razinu zbivanja, označenu slobodom. S čovjekom imamo drugo stvaranje svijeta, novi početak tvornog razvoja, u kojem odsad glavnu riječ ima čovjek, koji se za razvojni nacrt zemlje slobodno odlučuje. Na dva načina stvar sudjeluje u čovjekovoj slobodi: služeći slobodnoj izgradnji čovjeka kao *duba u stvari*, koji slobodnu izgradnju samoga sebe ostvaruje po stvari, u njoj i kroz nju te tako stvar oduhovljuje i služeći povijesnom razvoju čovjeka koji svoj uspon kroz prostor i vrijeme zahvaljuje novim mogućnostima uskladištenim u stvar, a koje čovjek svojim istraživanjima s vremenom sve više otkriva. Tako stvar nije uvrštena samo u čovjekov bitak nego i u njegovu povijest, što znači da je zemlja, a po njoj i svemir upravljen čovjekovu metahistorij-

skom cilju. Zato je pojava čovjeka na zemlji novi početak samoga svemira.

Kao što je materija, prepuštena samoj sebi, bila nemoćna da preskoči u duhovni svijet, koji je skok izvršila tek u čovjeku i po čovjeku, tako je i čovjek, pripušten samom sebi, nemoćan da preskoči u Božji život bez zalaženja Boga u čovjekov povijesni razvitak. Objavom Boga čovjeku i darivanjem Boga čovjeku koje se obavilo na početku ljudske povijesti čovjek je postigao svoj novi vrhunac i dobio vrata na zatvoru svoje humanosti da može zaći u otvorenu Božju transcendenciju. To darivanje Boga čovjeku predstavlja nevidljivi, doduše, ali ne zato manje stvaran novi početak čovjeka i njegove povijesti.

Odstupom od svog metahistorijskog cilja i svoje vrhunaravne upravljenosti čovjek je presjekao tijek svoje vrhunaravne povijesti, a s njim i svoga razvoja prema metahistorijskom ostvarenju uopće. Ne valja u izvornom grijehu gledati samo gubitak Božjeg darivanja čovjeku nego i izgublenu mogućnost čovjeka da se privede kraju u svom vlastitom čovještvu. Iako se modernoj teologiji o »grijehu svijeta« nisu ispunile želje da protumači istočni grijeh u novom svjetlu, ipak nam je i nehotice pružila ključ za bolje shvaćanje posljedica izvornoga grijeha na crti čovjekove naravi.

Poslije Tridentinskog sabora uporno smo se borili protiv predodžbi srednjega vijeka o ranjenosti ljudske naravi izvornim grijehom. Nismo mogli shvatiti kako je zbog tuđeg grijeha moglo pući nešto u našoj vlastitoj ljudskosti. Nestanak milosti zbog tuđeg grijeha bio je donekle jasan jer ionako milost ne pripada našoj naravi. Ali kako opravdati slabost same ljudske naravi poslije grijeha i njezinu nemoć da se vine do čisto ljudskog sebi vlastitog moralnog ideala? Međutim, grijeh se utjelovljuje u određenom obliku čudoredne slabosti te postaje zov na zlo, to jači što se utjelovljuje u većim socijalnim dimenzijama te na taj način ograničuje našu slobodu kao situacija koja našu slobodu pretiče i nju okružuje. Čovjekove moralne snage grijehom se odvrćaju od Transcendencije i vraćaju u granice čovjekove naravi, u čovjekovo društvo, gdje, ostavši bez predmeta svoga dometa, nužno nekontrolirano i razorno djeluju. Ne može se slap svesti u ograničenu posudu a da posuda ne prsne. Ni slap čovjekovih duhovnih energija upravljen prema Transcendenciji ne može se sakupiti u ograničeni prostor humanosti bez opasnosti da na tom prostoru nastanu razaralačke oluje. Po prvom grijehu svi smo mi izloženi lančanoj reakciji griješenja uzduž cijele naše povijesti. Otimanjem prirodi novih prostora i mogućnosti za naš povijesni razvitak ništa se ne oduzima toj lančanoj reakciji griješenja na snazi ni na jačini moralne korozije ljudskog društva, dapače, otvaraju im se nove mogućnosti.

Tu izbija vapaj za otkupljenjem, zov za revoluciju za bolji svijet i tu nada zauzima mjesto temeljne snage čovjekova bića. Marija kao majka Bogočovjeka prva daje zalog toj nadi, po Kristu unosi revoluciju proti zlu i skupa s Kristom otkupljuje svijet. Iako je otkupljenje po križu, pod kojim je stajala Marija, Isusova majka, povijesno pa, prema tome,

kao svaka povijesna činjenica jednokratno i prolazno, ipak bismo ga krivo predstavili kad bismo ga shvatili svršenim činom u cijeloj njegovoj širini. Kristovom smrću samo je pružena mogućnost čovjekova oslobođenja od zla i ponovnog zadobivanja statusa Božjega djeteta, što se ne postizava bez čovjekova vlastitog zauzimanja. Kristovim i Marijnim životima svi su otkupljeni i nitko nije otkupljen. Svima je darovana mogućnost milosti i posvećenja, ali ostvarenje toga posvećenja nitko ne može uživati kao dar. Svatko je pozvan da posvećenje sam ostvari, i to živeći u grešnoj situaciji koja s čovjekom zakreće u zlo.

Baš tom čovjekovom situacijom zakretanja u zlo pitanje čovjekova opredjeljenja za danu mu mogućnost otkupljenja postaje odlučno. Ta je grešna situacija tako jaka da se nitko na dulje vrijeme ne može oteti zlu i svojoj potpunoj duhovnoj katastrofi. Mi smo dosada mogućnost izmicanja toj katastrofi stavljali u djelatne milosti nekoć zaslužene na križu a da ih nismo nastojali opisati nešto plastičnije, nešto osobnije i nešto psihološkije. Zato smo doživjeli napad na štovanje svetaca, Majke Božje, na nasljedovanje Krista, na kult uopće (sekularizacija!). Međutim, ne bismo li se i ovdje poslužili novom teologijom za ono na što ona nije mislila, ali je zapravo vrlo dobro osvjetlila? Tvrdnjom da je svaki susret, pri kojem jedna osoba u milosti saopćuje drugoj svoju nutrinu, bilo izravno bilo neizravno, svjedočanstvo o njezinoj vezi s milošću pa da nema posvećenja milošću od Boga, pri kojem svijet i sučovjek ne bi igrao neku ulogu — moderna telogija želi protumačiti zašto svaki čovjek ostaje bez milosti pošto je Adam, odbacivši milost, postao utjecaj u smjeru rušenja milosti u sučovjeku mjesto njezina ugrađivanja u nj.

Pustimo li po strani pitanje o dostatnosti takvog tumačenja izvornog grijeha, sama nam se misao o međusobnom djelovanju ljudi jednih na druge čini ispravnom, ne samo u jednom dalekom i širem smislu nego u dubljem i odlučnom smislu. Čovječanstvo ide ne samo prema određenom obliku ćudorednosti, nego tom obliku ide u međusobnoj ljubavi, pri čemu valja uključiti i vrhunaravne veze. S pravom se borimo protivu Pelagija, koji izvorni grijeh želi svesti na Adamov zao primjer, ali krivo činimo kad odbacujemo ulogu našega susreta s osobom Isusa Krista kakva nam je poznata po primjerima njegova zemaljskog života, s Marijom i otajstvima njezina života. Naš susret s njihovim likovima u našoj situaciji grešnosti predstavlja onu odlučnu pomoć koja nam je potrebna za prihvaćanje otkupljenja (milosti) za ostvarenje našeg posvećenja. Time Marija postaje početkom boljega života svakog egzistencijalno bezmilosno situiranog čovjeka bilo kojeg vremena i svaki je naraštaj pozvan da se s njome susretne.

Iako taj susret s Marijom nije sakramentalnog karaktera te iako njezina prisutnost u našem povijesnom *sada* i *ovdje* nije na način Kristove euharistijske prisutnosti, ipak je prisutnost Djevice, uskrisene i na nebo uznesene dušom i tijelom, u našem povijesnom času stvarna i intimna. I ovdje se možemo opet poslužiti kategorijom osobne prisutnosti kojom se služi moderna teologija da (i opet s malo sreće) protumači euharistijsku

Kristovu prisutnost. Za osobnu prisutnost, naglasuje ta teologija, nije potrebna supstancijalna prisutnost. Dovoljna je ljubav koja je sposobna i iz supstancijalne udaljenosti susresti se, sjediniti se i dati se onome koga ljubi. Pridometnemo li misao K. Rahnera da za susret dvaju duhovno-materijalnih bića nije prvotan materijalni prostor susreta, nego duhovni ambijent u kojem se susreću, tj. Duh Sveti, u kojem se Marija i ljudi »miču i jesu«, onda blizina Marijine prisutnosti svakom naraštaju postaje naravna i vidljiva, kao i susret s njom koji je zbog njezina posebnog posjedovanja Duha Svetoga odlučan čimbenik boljega svijeta. Stoga, ako danas treba započeti hod ususret boljem moralnom svijetu nego što u ovaj čas egzistira, onda je susret s Marijom za naš kršćane točka s koje tom boljem svijetu krcćemo.

Kongresna lozinka »*Maria mundi melioris origo — Marija početak boljega svijeta*« htjela je Mariju iskazati kao izvor otkupljenja svijeta ne samo u ulozi njezina povijesnog života nego i u ulozi njezina djelovanja u našem povijesnom času. To je posebno razradio i dokazao marijanski kongres sa svojom tematikom: Marija i moderni svijet, dok je mariološki kongres, baveći se istraživanjem Marije u kultu Crkve, to pokazao za povijesne epohe (VI do XII stoljeća), koje su bile predmetom istraživanja, oduševljavajući nas za naš susret s Marijom u našem vremenu i dajući tome susretu predloške autentične kršćanske starine. Ekumenski duh koji je vladao na kongresima, naša okupljenost oko Marije, zajedničke majke, pružio je na svoj način dokaz Marijine moći da sve sjedini u jedno kao početak boljega svijeta. Manifestacija pak u Bistrici nije bila samo snažna manifestacija naše vjere nego ujedno i prije svega vidljiva potvrda Marijine uloge da i u pojedincima i u cijelom Božjem narodu kao zajednici bude početak boljega svijeta.